

تولید ملی چشم‌انتظار سرمایه‌هایی است که از مرز عبور نکرده‌اند

سرمایه‌بماند تولیدجان‌می‌گیرد

اقتصاد کشورمان برای خروج از رکود و جهش تولید، به سرمایه‌گذاری نیاز دارد، نه فقط سرمایه‌گذاری خارجی که در پیچ تحریم‌ها گرفتار شده، بلکه سرمایه‌های داخلی سرگردانی که هنوز جرئت ورود به میدان تولید را نیافته‌اند. چرا این سرمایه‌ها به جای بورس، ارز و مسکن، نباید به تولید بیایند؟

هیچ کشوری با مصرف، رشد نکرده است، همه با سرمایه‌گذاری رشد کرده‌اند. در ادبیات اقتصادی، رشد پایدار بدون سرمایه‌گذاری عملاً غیرممکن است. کشورمان نیز از این قاعده مستثنی نیست. در حالی که آمارهای رسمی نشان می‌دهد، نرخ سرمایه‌گذاری خالص در کشور طی سال‌های گذشته کاهش یافته و حتی در برخی سال‌ها منفی شده، کارشناسان هشدار می‌دهند اگر روند فعلی ادامه یابد، ظرفیت تولید کشور نه‌تنها رشد نخواهد کرد، بلکه فرسوده‌تر هم خواهد شد در این میان، سرمایه‌گذاری خارجی که زمانی امیدنوسازی تولید بود، در گرداب تحریم‌ها و پیچیدگی‌های روابط بین‌الملل، عملاً به فراوانی در داخل دارد. از نقدینگی سرگردان گرفته تا سرمایه‌های خرد و کلان مردم که در بازارهای غیرمولد همچون ارز، طلا و مسکن قفل شده‌اند. اما چرا این سرمایه‌ها وارد بخش تولید نمی‌شوند؟ و چگونه می‌توان با اعتمادسازی، شفاف‌سازی و ثبات‌بخشی به اقتصاد، این منابع را به سمت کارخانه‌ها، واحدهای دانش‌بنیان و پروژه‌های صنعتی سوق داد؟

نقدینگی در اقتصاد کشورمان از مرز ۹۰۰ هزار میلیارد تومان (۹ هزار هزار میلیارد تومان) گذشته است. این رقم در مقایسه با حجم GDP کشور، بسیار بزرگ است و در صورت هدایت صحیح، می‌تواند بخش تولید را متحول کند. اما بخش عمده‌ای از این نقدینگی در قالب سپرده‌های راکد بانکی مانده یا وارد بازارهای موازی و سفته‌بازی شده است. در واقع، سرمایه در کشور هست، اما راهش را گم کرده است. نبود افق روشن، نوسانات مکرر اقتصادی، نااطمینانی از آینده و تغییرات مکرر مقررات، سرمایه‌گذار داخلی را محطاط کرده است. در چنین فضایی، ترجیح سرمایه‌های این است که دارایی‌اش را به طلا، دلار یا زمین تبدیل کند، نه به ماشین‌آلات و خط تولید.

۱. فرصت از دست رفته سرمایه‌گذاری خارجی
تا چندین سال پیش، جذب سرمایه‌گذاری خارجی یکی از کلیدواژه‌های اصلی برنامه‌های توسعه بود. اما پس از بازگشت تحریم‌ها و خروج بسیاری از شرکت‌های بین‌المللی از بازار ایران، این مسیر عملاً به حالت تعلیق درآمد. آمارها نشان می‌دهد در سال‌های اخیر میزان FDI واردشده به کشورمان، در مقایسه با کشورهایی هم‌تراز، بسیار اندک بوده است. این موضوع نشان می‌دهد، تکیه انحصاری بر سرمایه‌گذاری خارجی، بدون ایجاد بستر داخلی مناسب، راه به جایی نمی‌برد. **۲. مزیت‌های سرمایه‌گذاری داخلی چیست؟**
سرمایه‌گذاری داخلی برخلاف سرمایه‌گذاری خارجی از مزایای متعددی برخوردار است: **•** با فرهنگ، قوانین و ساختارهای بومی سازگارتر است. **•** کمتر از تحریم‌ها آسیب می‌بیند. **•** از ریسک خروج سرمایه ناگهانی مصون است. **•** سود آن در داخل کشور بازتوزیع می‌شود. به بیان ساده، اگر بتوان اعتماد بخش خصوصی را جلب کرد و انگیزه ورود سرمایه‌های مردمی به تولید را فراهم ساخت، نیازی به انتظار برای شرکت‌های چندملیتی نخواهد بود.

۳. چه باید کرد تا سرمایه به تولید بیاید؟
۱. ثبات اقتصادی: اولین نیاز هر سرمایه‌گذار، پیش‌بینی‌پذیری است. ثبات در نرخ ارز، تورم، مالیات و مقررات تولید، نخستین گام در ایجاد این اعتماد است. **۲. اصلاح نظام بانکی و تأمین مالی:** بانک‌ها باید از بنگهداری فاصله گرفته و نقش تسهیلگر در اعطای تسهیلات به تولید ایفا کنند. **۳. مشوق‌های مالیاتی:** کاهش مالیات واحدهای تولیدی تازه‌تأسیس یا اعطای معافیت به پروژه‌های سرمایه‌گذاری در مناطق محروم، انگیزه‌ساز است. **۴. شفافیت و مبارزه با فساد:** سرمایه‌گذار باید اطمینان داشته باشد که در یک رقابت سالم وارد میدان می‌شود و با رانت و رابطه‌سالاری مواجه نخواهد شد.

۵. تسهیل فرایندها: راه‌اندازی یک کسب‌وکار تولیدی نباید نیازمند عبور از ده‌ها مرحله مجوز و استعلام باشد. فرایند باید کوتاه، دیجیتال و پاسخ‌گو شود.

۶. نقش مردم در تأمین سرمایه تولید
مدل‌هایی چون تأمین مالی جمعی (crowdfunding)، صندوق‌های پروژه و سهام‌سازی واحدهای صنعتی در بورس کالا یا فرابورس می‌تواند مشارکت مردم در سرمایه‌گذاری تولید را افزایش دهد. در واقع، اگر مردم بدانند سرمایه‌های خردشان می‌تواند در یک پروژه واقعی هزینه شود، سودآور باشد و در توسعه کشور نقش ایفا کند، به‌جای خرید سکه و دلار، به سمت تولید خواهند آمد.

پیشرفت، گاهی بی‌صدا و بی‌بوسته اتفاق می‌افتد. نه با هیاهو، بلکه با استمرار. گزارش توسعه انسانی سال ۲۰۲۵ برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) که داده‌های آن بر اساس عملکرد کشورها در سال ۲۰۲۳ تنظیم شده، نشان می‌دهد ایران با صعودی دو پله‌ای از نسبت به سال قبل، به رتبه ۷۵ در میان ۱۹۲ کشور جهان رسیده است. این در حالی است که ایران در سال ۲۰۲۲ در رتبه ۷۷ قرار داشت. با این ارفقا، ایران اکنون تنها یک پله با ورود به گروه کشورهای دارای توسعه انسانی بسیار بالا فاصله دارد. این دستاورد، در شرایطی محقق شده که کشورمان در طول سال‌های اخیر با مجموعه‌ای از محدودیت‌های اقتصادی، تحریم‌های بین‌المللی و چالش‌های بودجه‌ای روبه‌رو بوده است. با این حال، بهبود در شاخص‌هایی نظیر امید به زندگی، سال‌های تحصیل، و درآمد سرانه تعدیل‌شده بر اساس قدرت خرید (PPP)، نقش کلیدی در ارتقای جایگاه ایران در جدول جهانی داشته‌اند.

۱. شاخص توسعه انسانی چیست و چرا مهم است؟

شاخص توسعه انسانی (HDI)، ترکیبی از سه معیار کلیدی است: میانگین امید به زندگی، میانگین سال‌های تحصیل و سطح درآمد سرانه. این شاخص برای نخستین‌بار در دهه ۱۹۹۰ از سوی سازمان ملل ارائه شد تا جایگزینی برای نگاه صرفاً اقتصادی به توسعه باشد. ایده اصلی HDI آن است که توسعه، فقط رشد اقتصادی نیست، بلکه بهبود کیفیت زندگی، سطح سلامت و دسترسی برابر به آموزش نیز در تعریف آن نقش دارد. بر همین اساس، رتبه بالاتر در این شاخص، لزوماً به معنی تولید ناخالص داخلی بالاتر نیست، بلکه نشان‌دهنده وضعیت بهتر در حوزه‌های انسانی است. کشورمان در سال‌های اخیر در دو مؤلفه «سلامت» و «آموزش» رشد پایداری را تجربه کرده است. به‌ویژه در حوزه بهداشت عمومی، گسترش شبکه بیمه سلامت، پوشش واکسناسیون و کاهش مرگ‌ومیر نوزادان در بهبود امید به زندگی مؤثر بوده‌اند. در بخش آموزش نیز گسترش دانشگاه‌های سراسری، توسعه آموزش مجازی و افزایش نرخ باسوادی به بهبود جایگاه کشور کمک کرده‌اند.

۲. یک پله تا باشگاه توسعه یافتگان
مطابق تقسیم‌بندی سازمان ملل، کشورهای جهان از نظر شاخص HDI به چهار دسته تقسیم می‌شوند: بسیار بالا، بالا، متوسط و پایین. در سال ۲۰۲۳، ۷۴ کشور در دسته بسیار بالا قرار گرفته‌اند و ایران در رتبه ۷۵. درست پشت آخرین کشور این گروه جای گرفته‌است. این فاصله‌اندک، از نظر کارشناسان، نه‌تنها یک موقعیت نامید، بلکه از نظر روابط بین‌المللی و جذب سرمایه خارجی، اهمیت دارد. حضور در این گروه می‌تواند

گزارش ۲
هادی اسماعیلی

رونمایی از نسل جدید بخاری‌های گازسوز با بازده بالا در نمایشگاه نفت

نفس تازه برای بخاری‌ها

در جریان نمایشگاه بین‌المللی نفت، گاز و پتروشیمی، از بخاری هرمیتیک کم‌مصرف ایرانی رونمایی شد، مدلی که با حذف دودکش سنتی، ایمنی را افزایش و مصرف گاز را کاهش می‌دهد. این محصول با حضور رئیس شرکت ملی گاز به‌عنوان نماد توسعه فناوری بومی به نمایش در آمد

گرمایی که دیگر نفس‌خانه را نمی‌گیرد، روز جمعه در نمایشگاه بین‌المللی نفت تهران، بخاری ایرانی رونمایی شد که ظاهرش ساده بود اما کارکردش پیشرفته و مهم. یک بخاری گازسوز هرمیتیک (دودکش‌دار دوجداره با مکش و تخلیه اجباری) که برخلاف بخاری‌های سنتنی، هوای موردنیاز احتراق را از فضای بیرونی می‌گیرد و گازهای حاصل را با کمک فن به خارج منتقل می‌کند. این نوع طراحی، ضمن افزایش بازدهی حرارتی، ایمنی را به شکل چشمگیری ارتقا می‌دهد و میزان مصرف گاز را کاهش می‌دهد. مدل معرفی‌شده در این نمایشگاه، اولین نمونه صنعتی ایرانی است که با فناوری بومی، استانداردهای روز را در زمینه گرمایش گازسوز رعایت کرده است. این محصول با حضور رئیس شرکت ملی گاز ایران و در جمع مدیران ارشد انرژی کشور معرفی شد.

هرمتیک، نقطه پایان برای دودکش‌های خطرناک است. در بخاری‌های سنتنی، گاز مورد نیاز برای احتراق از فضای اتاق تأمین می‌شود و دود حاصل نیز به‌واسطه یک دودکش ساده به بیرون می‌رود. اما این سیستم، سال‌هاست که در بسیاری از کشورهای پیشرفته به‌دلیل خطر نشت مونوکسیدکربن، حذف شده است. بخاری تجهیزات پزشکی و انرژی‌های تجدیدپذیر تشویق کند.

۱. تولید، راهی به‌سوی بازسازی اعتماد عمومی
مسئله فقط اقتصادی نیست، سرمایه‌گذاری در تولید می‌تواند اعتماد را دست‌رفته مردم به آینده را نیز بازسازی کند. هر واحدی که در آن کارگر مشغول است، هر کارخانه‌ای که از خاک بند می‌شود، نشانه‌ای از امید به ثبات است و این امید، باهیچ شاخص اقتصادی قابل اندازه‌گیری نیست اما می‌تواند موتور حرکت اقتصاد باشد.

ایران در میان ۱۹۳ کشور جهان ۲ پله در شاخص توسعه انسانی صعود کرد

صعود آرام، امید پایدار

شاخص توسعه انسانی کشورمان در جدیدترین گزارش سازمان ملل ارتقا یافت و کشور با پشت سر گذاشتن چین، تنها یک پله تا ورود به گروه کشورهای دارای توسعه انسانی بسیار بالا فاصله دارد

۱. چه عواملی ایران را بالا برد؟

کارشناسان معتقدند روند افزایش شاخص توسعه انسانی ایران، بیشتر از طریق دو مؤلفه سلامت و آموزش محقق شده است. طبق داده‌های رسمی، امید به زندگی در ایران به بیش از ۷۶ سال رسیده و نرخ پوشش بیمه سلامت عمومی به حدود ۹۰ درصد نزدیک شده است. همچنین، نرخ حضور دختران در مقاطع متوسطه و دانشگاهی از ۹۵ درصد عبور کرده که تأثیر قابل توجهی بر سال‌های تحصیل مؤثر دارد. در کنار این موارد، سیاست‌های حمایتی از اقشار آسیب‌پذیر، طرح تحول سلامت، افزایش مراکز آموزش فنی‌حرفه‌ای و رشد پوشش اینترنتی آموزش در مناطق محروم نیز نقش ایفا کرده‌اند.

۲. چالش‌های باقی‌مانده چیست؟
باوجود این ارتقا، کارشناسان هشدار می‌دهند رسیدن به توسعه پایدار نیازمند اقدامات اصلاحی در ساختارهای اقتصادی و اجتماعی

است. توزیع نامتوازن درآمد، تمرکزگرایی خدمات در کلان‌شهرها، کیفیت پایین آموزش در برخی مناطق و ضعف در بهره‌وری اقتصادی از جمله موانعی هستند که باید مورد توجه قرار گیرند. از سوی دیگر، برخی معتقدند افزایش مداخلات دولتی در برخی بخش‌ها و نبود بسترهای آزاد رقابتی، مانع رشد پایدار سرمایه انسانی است. در عین حال، پتانسیل بالای جمعیت جوان ایران می‌تواند با سیاستگذاری درست، موتور محرک جهش در سال‌های آینده باشد.

۳. نقش سیاستگذاری در بهبود شاخص‌ها
بررسی روند رشد شاخص توسعه انسانی در کشورمان نشان می‌دهد تغییرات مثبت به‌صورت تصادفی رخ نداده‌اند، بلکه نتیجه مستقیم برخی سیاستگذاری‌های مشخص در حوزه سلامت و آموزش بوده‌اند. از جمله می‌توان به گسترش طرح‌های پزشک خانواده، نوسازی بیمارستان‌های

ایران در آستانه ورود به گروه کشورهای دارای توسعه انسانی بسیار بالا قرار گرفته است. این موفقیت اگرچه در ظاهر یک رتبه است اما نشانه‌ای از پیشرفت زیرساخت‌های انسانی و اجتماعی کشور محسوب می‌شود

روشنایی از نسل جدید بخاری‌های گازسوز با بازده بالا در نمایشگاه نفت

عمومی، ارتقای سامانه‌های ثبت سلامت و توسعه زیرساخت‌های آموزش از راه دور اشاره کرد. در حوزه آموزش، افزایش نرخ ورود به تحصیلات عالی، ارتقای کیفیت مدارس روستایی و افزایش دسترسی به اینترنت در مناطق کم‌برخوردار، باعث کاهش فاصله تحصیلی بین اقشار مختلف جامعه شده است. این موارد در کنار رشد نرخ باسوادی، موجب افزایش شاخص «میانگین سال‌های تحصیل» شده که یکی از ارکان اصلی HDI به‌شمار می‌رود.

۴. رسانه‌ها و آگاهی عمومی، حلقه مفقوده توسعه انسانی

یکی از چالش‌هایی که در مسیر بهبود توسعه انسانی وجود دارد، نبود آگاهی عمومی کافی نسبت به اهمیت این شاخص است. بسیاری از سیاستگذاران، فعالان اقتصادی و حتی شهروندان، با HDI ارتباطی چون نرخ رشد اقتصادی یا تورم اشتباه می‌گیرند. در حالی که توسعه انسانی، ریشه‌ای تر و فراگیرتر از صرفاً رشد اقتصادی است. نقش رسانه‌ها در این میان بسیار کلیدی است. آگاهی‌بخشی درباره جایگاه کشورمان، مقایسه با سایر کشورها، تحلیل روندها و آموزش عمومی در حوزه سلامت، تحصیل و تغذیه، می‌تواند در بهبود وضعیت کشور در این شاخص نقش آفرینی کند. ورود رسانه‌ها به گفت‌مان توسعه انسانی، در کنار مطالبه‌گری، راه را برای اصلاح سیاست‌ها هموارتر می‌کند.

۵. افق پیش‌رو، ۵ گام برای جهش توسعه انسانی

برای آنکه کشورمان در گزارش‌های آینده به جمع کشورهای دارای توسعه انسانی بسیار بالا بپیوندد، به اقداماتی نیاز دارد که از هم‌اکنون باید آغاز شوند. پنج گام کلیدی در این مسیر عبارتند از:

۱- بهبود کیفیت آموزش در مدارس دولتی، به‌ویژه در مناطق کمتر برخوردار
۲- توسعه عدالت سلامت، با افزایش دسترسی به خدمات درمانی در شهرستان‌ها
۳- تقویت آموزش‌های مهارتی و کارآفرینی برای جوانان
۴- اصلاح سیاست‌های توزیع درآمد و کاهش شکاف طبقاتی
۵- شفاف‌سازی و دیجیتال‌سازی خدمات اجتماعی برای افزایش بهره‌وری

محصولات کم‌مصرف، بخشی از مسئولیت‌های ملی شود. بازدیدکنندگان نمایشگاه، از جمله مهندسان مکانیک، طراحان تأسیسات ساختمان و مصرف‌کنندگان نهایی، در بازدید از این بخاری نکاتی را مطرح کردند. مهم‌ترینغدغه‌ها، هزینه اولیه نصب، خدمات پس از فروش و امکان گسترش این فناوری در شهرهای کوچک بود. به گفته یکی از طراحان سیستم، قیمت این بخاری نسبت به بخاری معمولی مقداری بیشتر است اما هزینه مصرف گاز و تعمیرات پایین‌تر آن، این اختلاف را در کمتر از دو سال جبران می‌کند.

۱. تجربه جهانی

در بسیاری از کشورها استفاده از بخاری‌های غیرهرمتیک در ساختمان‌های جدید ممنوع شده است. دلیل این رویکرد، تجربه‌های تلخی از گازگرفتگی در دهه‌های گذشته و همچنین افزایش حساسیت‌های زیست‌محیطی در حوزه بهره‌وری انرژی بوده است. در کشورهایی مانند ایتالیا که از پیشگامان اجرای استانداردهای انرژی در حوزه گرمایش هستند، بخاری‌های هرمتیک تنها گزینه مجاز برای نصب در آپارتمان‌ها محسوب می‌شوند. در این کشورها، هرمتیک جایگزین کرده و در حال حاضر از صادرکنندگان این فناوری به کشورهای منطقه است. به اعتقاد کارشناسان، ایران نیز با توجه به ظرفیت تولید داخلی و میزان مصرف بالای گاز طبیعی، می‌تواند مسیر مشابهی را با تکیه بر ظرفیت‌های بومی طی کند.

۲. چالش قیمت و فرهنگ مصرف
هرچند بخاری‌های هرمتیک مزایای فنی و ایمنی فراوانی دارند اما توسعه بازار آنها با یک هزینه رونمایی، تأکید شد بهره‌وری انرژی باید به یک فرهنگ تبدیل شود و حمایت از

روبه‌روست، محصولات گرمایشی کم‌مصرف اهمیت ویژه‌ای می‌یابند. به گفته مهندسان حاضر در غرفه معرفی، بخاری هرمتیک جدید، حدود ۲۰ درصد نسبت به مدل‌های معمولی صرفه‌جویی در مصرف گاز دارد و می‌تواند بخشی از بار مصرف گاز خانگی را کاهش دهد. کارشناسان انرژی می‌گویند اگر حتی ۱۰ درصد از خانوارهای کشور به این مدل‌ها مجهز شوند، در فصل سرما چند میلیون مترمکعب در روز صرفه‌جویی حاصل خواهد شد. نکته مهم

آنکه، مصرف کمتر گاز در داخل کشور، امکان صادرات بیشتری را در بخش پتروشیمی و برق فراهم می‌سازد. **۳. تولید بومی با استاندارد روز**
طراحی و تولید بخاری هرمتیک در کشورمان تا همین اواخر به‌دلیل پیچیدگی فنی و هزینه بالا، در انحصار چند شرکت خارجی بود. اما به گفته مدیر پروژه، مدل رونمایی‌شده در نمایشگاه نفت، حاصل تحقیق و توسعه مهندسان داخلی است و تمامی قطعات اصلی آن اعم از شیر کنترل، سنسورها، فن و سیستم ایمنی در داخل کشور تولید شده‌اند. این بخاری موفق به اخذ استاندارد نیز در مراحل دریافت است. نصب آسان، طراحی جمع‌وجور، ایمنی بالا و سازگاری با محیط‌های کوچک از ویژگی‌های این محصول است که می‌تواند گزینه‌ای مناسب برای آپارتمان‌های جدید، مدارس، مراکز درمانی و خوابگاه‌ها باشد. **۴. نگاه شرکت ملی گاز به نسل جدید گرمایش**

در مراسم رونمایی، تأکید شد بهره‌وری انرژی باید به یک فرهنگ تبدیل شود و حمایت از

در شرایطی که بحران انرژی یکی از چالش‌های اصلی کشور در زمستان است، ورود محصولات گرمایشی کم‌مصرف، نه فقط انتخاب فنی، بلکه ضرورتی راهبردی است. بخاری‌های هرمتیک یک نمونه روشن از این تغییر رویکرد هستند